

Auður

De
schok

ROMAN

Jónsdóttir

Auður Jónsdóttir

De schok

Roman

Vertaald door Laura Molenaar

Uitgeverij Mozaïek - Utrecht

Na de schok

Hoe heet je?

Onbekende ogen staren me aan.

Heet? Heet... hoe?

Wat is je naam? vraagt de stem.

Wiens naam?

Die van jou, zegt de stem. Je hebt toch een naam. Weet
je nog wie je bent?

Ik?

De gil

Weet je nog wat er is gebeurd?

Een breed gezicht glimlacht me bemoedigend toe. Een man in een winterjas helpt me overeind. Mijn benen zijn slap, als van deeg, ik wankel en klamp me aan hem vast om niet te vallen. Hij houdt me stevig beet, zijn handen in handschoenen gestoken. Hij ruikt naar iets wat ik ken, dat spul dat door bijen wordt gemaakt – honing – en ook naar bomen, vind ik. Zijn nabijheid is zacht, zo zacht. Weet je nog wat er is gebeurd? vraagt hij nogmaals, maar het lukt me nog steeds niet om te antwoorden, de woorden blijven aan mijn gehemelte plakken en klonteren samen tot een dierlijk gekreun.

Hij kijkt me aandachtig aan. Hij ademt wolkjes, snel, alsof hij heeft gerend. We staan aan de rand van het park bij de grote weg. Ik ken deze omgeving. De sneeuw op het pad dat het park in loopt is door ontelbare voeten platgetrapt. Het pad leidt van de stoep helemaal naar het huis met de grote ramen, waar de sneeuw glinstert in het zwakke daglicht. Maar waarom sta ik hier, tegenover deze man, en toch alleen?

De stoep ligt een paar stappen van ons verwijderd en gaat bijna naadloos over in het sneeuwwitte grasveld. Iets verderop ligt de drukke weg, de auto's vliegen voorbij als een nietsontziende sprinkhanenplaag.

Gaat het een beetje? vraagt de man.

Ik... weet het niet, zeg ik, en ik merk hoeveel moeite het me kost om die woorden uit te spreken.

Wat een pech dat je op de stoep terechtkwam, je hebt

je lelijk bezeerd, zegt hij dan. Dat moet wel kloppen, want het doet pijn als ik naar hem probeer te glimlachen. Wat moet ik zeggen? Ik moet normaal klinken, anders kom ik niet van hem af. Wie is hij? En waar moet ik heen? Ik ga nergens heen, ik moet slapen, gaan slapen.

Weet je nog wat er is gebeurd? vraagt hij nogmaals en pakt me steviger vast, zijn bezorgde blik gaat dwars door me heen. Zijn wangen zijn rozig, zijn ogen schitterend blauw onder zijn donkerblauwe muts. Zijn blik is zo door-dringend dat ik niet weg kan kijken. De wereld draait voor mijn ogen, maar het lukt me te mompelen: Er was hier een rode bus, een bus op een bus. Ik zwijg, zoek naar het juiste woord. De blik van de man doet mijn hart bonken, ik moet het woord vinden, nu, snel! Twee verdiepingen? vraag ik uiteindelijk. Zoals de bussen in andere landen, in het buitenland.

Nu beeld je je dingen in, schat. Zulke bussen heb je op heel veel plekken, maar niet in IJsland, zegt de man vriendelijk, alsof hij het tegen een kind heeft. Of, nou ja, zaten er misschien toeristen in?

Ja, Ívar zag...

De gil klinkt hard, maar de stem gebroken, als het gekrijs van een zeevogel. We verstijven allebei, ik begin te beven als ik beseft dat die gil aan mijn eigen keel is ontsnapt. Ik krijg geen lucht. Een nieuwe gil welt op in mijn keel en wil naar buiten.

Waar is hij?

Wie? vraagt de man.

Mijn zoon. Hij was hier. Ik wees hem de bus aan en hij... waar is hij?

Waar heb je hem voor het laatst gezien? vraagt de man verbaasd.

Hier, voor ik hier wakker werd. Kun je hem zien? roep ik uitgeput.

Was hij hier in het Klambratúnpark?

Ja, of op de stoep, snik ik en ik zoek met mijn ogen het pad af. Het wordt licht in mijn hoofd als ik om me heen kijk, de kleine voetsporen gaan over in een wirwar van andere sporen in de sneeuw. Ik grijp naar mijn hoofd, sluit mijn ogen in de hoop dat ik weer helder kan zien als ik ze open, en probeer de man weg te krijgen: Snel, daar, achter de bomen! Kijk daar eens! Ik ga daarheen, in dat bushuis daar... het bushokje. We moeten...

Hoe oud is hij? vraagt de man.

Ik ben met stomheid geslagen. Hoe oud is mijn zoon?

Hij is klein, snik ik.

De man rent weg en schreeuwt zijn naam, roept naar mij dat hij bij het Kjarvalsstaðirmuseum gaat kijken, aan de andere kant van het park. Zijn lange jas wappert om zijn knieën. Ik ren rechtstreeks naar de weg, mijn benen zijn van spaghetti en wankelen onder mijn gewicht, ik mag niet vallen, ik kan niet op mijn benen staan, maar ik ren, zo goed en kwaad als het gaat, ik struikel. Waar ben je? Ívar, waar ben je? Mama is hier.

De smaak van bloed in mijn mond. Mijn natte dijen schuren tegen elkaar, ik heb in mijn broek geplast tijdens de epileptische aanval. Het gaat me niet lukken. Waar is hij? De pijn in mijn voorhoofd verergert, mijn aderen worden dichtgedrukt, ben ik op mijn hoofd gevallen? Is hij het verkeer in gerend? Dan zou er een ambulance zijn gekomen. Toch? Mijn benen werken me tegen. Helemaal verslapt. Mijn lichaam heeft geen energie meer. Net nu ik al mijn kracht nodig heb. Het lijkt erop dat er geen bloed in mijn haren zit, ondanks de koppijn, ik ben er goed vanaf gekomen. Maar hij?

Ik kan me vaag herinneren dat we aan het wandelen waren. Ik hield zijn kleine handje vast. Hij lachte. Kijk mama, daar zijn auto's! Ja, lachte ik – toch? – ik lachte en toen, ja, toen reed de rode bus met toeristen voorbij. Ik zei: Kijk, Ívar! Kijk eens wat een grote bus. Hij heeft twee verdiepingen.

De puzzelstukjes vallen op hun plek. Maar hoelang heb ik daar gelegen? Waar is Ívar naartoe gerend? Heeft iemand hem meegenomen?

O, help!

De tijd staat stil, ik ren het park uit, langs het drukke verkeer, maar ik zie hem nergens, ren het park weer in. Waar is mijn telefoon nou? Waarom heb ik die man niet gevraagd de politie te bellen? Of zou hij dat al hebben gedaan? Ik heb een telefoon nodig.

Ik struikel over mijn voeten. Kruip weer overeind. Ren, struikel, ren het park in, misschien is hij in dat gebouw, hoe zei die man dat het heette? Mijn hart klopt wild, het mag niet barsten, niet nu, het jaagt me vooruit, over het sneeuw witte grasveld waaraan geen einde lijkt te komen.

Ik werp mezelf door de open deur van het café het grote gebouw in. Door het lawaai kijken de mensen op van hun koffie. Ze staren naar de vrouw die schreeuwt: Bel de politie! Mijn zoon! Hij is verdwenen. Ívar. Mijn zoon. Help me dan! Doe iets! Bel dan!

De ambtenaren

Hoor je wat ik zeg, Saga?

Saga, ik ben Saga! Ik slaak een zucht van verlichting, nu herinner ik me mijn naam.

Ja, ik hoor u, mompel ik.

Je was in gevaar, zegt de diepe stem, zo warm en vochtig dat het lijkt of die een halve eeuw in koffie gemarineerd is, elk woord druipt van de dampend hete druppels. De stem komt van een stevig gebouwde man in een witte jas. Alle meubels zijn wit, de gordijnen die voor het raam hangen zijn wit, en de lucht beweegt als in een dikke mist. Ik heb pijn in de rug van mijn hand; er steekt een naald in, die voorzichtig tegen de huid is vastgeplakt. Eigenlijk doet heel mijn lichaam zeer. Ik voel een doffe pijn in mijn bovenarmen en ondraaglijke steken in mijn heupen. Mijn hartslag wordt gemeten met een apparaat. Mijn pols is rustig tot ik me die verschrikkelijke nachtmerrie herinner, dan schiet hij opeens omhoog. Ik rende over een eindeloze sneeuwvlakte en riep: Ívar! Moest ik hem zoeken of heb ik dat maar gedroomd? Waar is Ívar?

Ívar? vraagt de arts verbaasd.

Het duurt even voordat ik het juiste woord vind. Mijn *zoon*. Ívar is mijn zoon.

Mijn zoon, zeg ik luid, en ik voel hoe het woord door mijn mond tuimelt als natte was in een wasmachine. Hij was bij me. Maar meer kan ik me niet herinneren.

Wacht, ik zal het aan de agenten vragen die hiernaast staan.

Waarom is de politie hier?

Blijf maar rustig liggen. Je moet je niet te veel opwinden.

De tijd lijkt ontzettend zwaar. De seconden roeren zich nauwelijks, het lukt ze niet de realiteit vooruit te duwen. Is dit de realiteit wel, deze stroperige mist? En de realiteit hiervoor, voordat alles onbegrijpelijk werd? We maakten een wandeling, herinner ik me vaag, of heb ik me dat allemaal ingebeeld?

Ik zie maar één scène voor me, zo helder dat die echt gebeurd moet zijn: Ívar was blij om naar buiten te gaan. Kom, mama, zei hij. Naar buiten, naar de sneeuw? vroeg ik en deed alsof ik moest rillen, zodat hij in lachen uitbarstte. Jubelend van blijdschap. Geen kinderdagverblijf op zaterdag, dat is onze dag om samen te zingen en de wereld te ontdekken. Wat gebeurde er daarna?

Die gedachten voelen onprettig, ik duw ze weg, want ik voel de tranen vanuit mijn borst opwellen, ik heb een brok in mijn keel. Elke cel bevroren. Er verschijnt een onwerkelijk beeld voor mijn geestesoog: een angstig meisje met een blauw gestreept schort, de soep van de dag in een zwarte ketel, laagjescake en belegde broodjes op borden in een glazen vitrine, en garnaaltjes, opgemaakt in de vorm van een bloem, op een bedje van mayonaise en – en zij was traag van begrip. Heb ik haar verzonnen? Nee. Ik gilde – toch? Het voelt alsof ik in het museumcafé van Kjarvalsstaðir stond te schreeuwen. En, en toen, ik weet niet wat toen.

Alles zwart.

Nu is alles wit.

Hoe is dit zo gekomen? Ik moet een uitweg uit mezelf vinden. Deze ellendige werkelijkheid.

Ik moet Ívar vinden.

Ik trek de naald uit mijn hand, klauter uit bed, het duizelt me, ik draai me om en grijp het bed vast. Het apparaat piept oorverdovend. Ik moet hier weg.

Niet zo ongeduldig, dame, zegt een stem die jonger klinkt dan die vorige.

De stem hoort bij een man in een zwart uniform. Gelukkig is de stem luid. Als het slecht nieuws was, het allerergste, dan zou je gedempt praten. Ik staar de imposante politieagent afwachtend aan.

Hij kijkt me bedachtzaam en vriendelijk aan. Dan zegt hij: Ik heb van de arts begrepen dat u twee tonisch-clonische aanvallen op rij hebt gehad. Dat kan levensgevaarlijk zijn.

Weet u iets over mijn zoon? hoor ik mezelf met schorre stem vragen.

We hebben hem heelhuids teruggevonden, zegt de agent. Gelukkig maar, het had niet langer moeten duren.

De opluchting is onbeschrijflijk. Maar wat bedoelt hij met dat het niet langer had moeten duren?

De kleine knaap was helemaal naar de Snorrabraut gelopen, zegt de agent. Stond daar te wachten tot hij de weg kon oversteken. Was al een aantal straten in de wijk overgestoken. Ik weet niet wat er was gebeurd als hij dat verkeer in was gedwaald. Nog een geluk dat die man zo snel handelde.

Welke man?

De voorbijganger die ons belde. Ik heb begrepen dat hij de politie heeft gebeld. Iets later werden we ook gebeld door een meisje van Kjarvalsstaðir, u lag bewusteloos naast de kassa van het café.

We kijken elkaar aan terwijl ik probeer me het voorval te herinneren, maar tevergeefs. Een vage flits verschijnt en verdwijnt weer: ik zie mezelf door de sneeuw rennen, maar weet niet of het mijn verbeelding is, hoewel de angst om Ívar te verliezen me in een ijzeren greep houdt. De politieagent is jong en doet me denken aan mijn broer Guðni, die tijdens zijn werk hetzelfde uniform draagt. Zijn ogen staan jongensachtig, maar lijken door ervaring getekend, alsof hij meer heeft gezien dan goed is voor een mens. Ik krijg de indruk dat hij opgelucht is dat zoiets vandaag niet is gebeurd.

Hebt u hem gevonden? vraag ik voorzichtig, blij dat het me gelukt is mijn vraag normaal te verwoorden.

Wij samen, ik en Dröfn, mijn collega. De jongen heeft zich heel goed gedragen. Zei dat hij een dokter zocht voor zijn moeder. Ik denk dat hij op weg was naar Domus Medica.

Wat? vraag ik.

Ja, hij was vastbesloten een dokter te vinden voor zijn moeder. Hij heeft een bijzonder goed gevoel voor richting, en hij is heel vindingrijk voor zo'n jong kind. Petje af, zegt de agent met een hartelijke glimlach, en zwaait met de pet in zijn rechterhand.

Waar is hij nu?

Bij zijn vader.

En alles is oké?

De jongen vond het prachtig om een ritje in de politieauto te maken, maar hij is vast blij om u weer te zien.

Mijn zoon

Je staat naast mijn bed. Lucht, waardoor je gezicht straalt, net als je gouden krullen. Je knabbelt met je melktandjes aan mijn wangen, het zijn liefdesbeetjes, zoals van een pup die buiten zichzelf is van blijdschap. Was je een dokter gaan halen? Of had je van de gelegenheid gebruikgemaakt om de wereld te ontdekken, zoals Palli uit het kinderboek, die toen hij wakker werd ontdekte dat hij alleen op de wereld was?

Mama is hier, fluister ik en ik snuif je lucht gulzig op, pak je lichte lijfje stevig vast en trek je zwakjes naar me toe, wil zielsgraag weten of je een droom bent of echt.

Je bent – en dat is genoeg. Lieve, lieve Ívar.

Je lach wordt harder en warmer, zo hartelijk en helder. Het is fijn te merken hoe blij je bent om me te zien, maar je vindt het ook raar dat ik hier ben, ik zie het aan je schitterende chocoladebruine ogen. Geen wonder! Mama in een wit hemd in een wit bed, witte gordijnen voor de ramen, en een naald in de rug van haar hand. Ja, dit is een vreemde plek, mijn lieve kleine jongen. Je moest eens weten hoe bang ik ben geweest.

Maar jij lacht, en daarom sta ik op de rand van een torenhoge klif, op de richel, daar waar het gesteente in de afgrond brokkelt, en ik kijk naar de schoonheid van de wereld, hoe de diepe dalen tussen steile bergen schitteren in de zon, ik zie, ik zie alles, zo onbeschrijflijk mooi dat mijn hart het haast begeeft. Ik hoef maar één verkeerde stap te zetten en alles verdwijnt en ik val.

Kom, we laten mama even slapen, fluistert je vader terwijl ik uitrust, te midden van dit onverwachte uitzicht dat me

een kort moment gelukkig maakt, ondanks het gevaar. Het gevoel is intens, hoewel het niet lang duurt, en nestelt zich in mijn lichaam. Nee, nee, blijf hier, probeer ik te roepen, maar mijn lichaam is zwaar en mijn lippen bewegen nauwelijks, mijn oogleden zakken dicht.

Nu weet je dat mama hier is, fluistert de stem. Ze moet gewoon even een slaapje doen.

Mama naar huis, eist Ívar met kinderlijke koppigheid.

Morgen, zegt zijn vader. Ze komt morgen thuis. Nu gaan we een ijsje halen.

De geluiden verstommen, verdwijnen als schaduwen. Ik worstel met het gat in mijn geheugen, ik moet weten hoe oud mijn zoon is.

Wordt hij vier? Nee, hij moet drie jaar zijn. Hij is zeker drie, hij heeft drie verjaardagen gevierd – toch? Of is hij ouder? Hoe oud is mijn zoon?

De vraag galmt door mijn hoofd en ik zink weg in mijn onrustige zelf, ik huil terwijl een allesomvattende kalmte me opslokt.

De duisternis sluit me in. Ik tast door de leegte maar vind geen uitweg. Opeens wordt het weer lichter, de pijn in mijn hoofd en schouders groeit. Ik krijg dorst, mijn tong lijkt uitgedroogd. Iemand verwisselt de naald in mijn hand en zet een glas water aan mijn lippen. Ik zink diep weg in een donkere droom.

De duisternis verdicht zich, smelt samen tot een harde kern die langzaam maar zeker in een dikke buis verandert, en tegelijkertijd wordt het lichter. De buis ziet er hard uit en glanst pikzwart in het licht. Ik grijp ernaar, het ding voelt glibberig aan. Net als het me lukt de buis aan te raken, rolt hij weg, glijdt over een krijtwit oppervlak. Het licht brandt in mijn ogen, de pijn is ondraaglijk. Een steek in mijn voorhoofd, hersenen, achterhoofd.

Huilend word ik wakker. Iemand geeft me een injectie en schikt de naald in mijn hand.

Een mannenstem vraagt: Was dat de derde aanval in 24 uur?

Een vrouwenstem antwoordt: Naar het schijnt heeft ze er gisteren twee gehad.

Ik zak weg. Dieper en dieper weg in een warme droom tot ik op de bodem iets begin te ontwaren, daar ligt mijn buis. Ik zorg ervoor dat ik die niet aanraak, staar naar de zwarte massa om het licht eromheen te vermijden dat in mijn ogen brandt. Maar ik kan niet eeuwig naar die buis blijven staren, ik moet opkijken.

Dat had ik beter niet kunnen doen.

Ogen, brandende zonnen.

‘Een treffend verhaal over de
kracht van herinnering, identiteit
en de erfenis van geweld’
– Publishers Weekly

Als Saga bijkomt van een onverwachtse epileptische aanval, ligt ze in een park. Ze heeft géén idee wat er is gebeurd, hoe ze hier is beland, hoe ze heet en wie haar familie is.

In de dagen die volgen wordt het geheugen van Saga op de proef gesteld. Wat gebeurde er voor de aanval? Waarom herinnert ze zich alleen alledaagse details, en niet de belangrijke zaken uit haar leven?

Maar dan komen langzaam vergeten herinneringen bovendrijven. Wanhopig balancerend op de dunne scheidslijn tussen realiteit en verbeelding kan Saga de verontrustende waarheid over haar verleden én heden niet langer meer verdringen.

AUÐUR JÓNSDÓTTIR (1973, Reykjavik) is journaliste en schrijfster van romans en toneelteksten. Voor haar werk ontving Jónsdóttir meerdere onderscheidingen. Haar romans werden in verschillende landen uitgegeven. *De schok* werd in 2021 verfilmd.

NUR 302

www.uitgeverijmozaiek.nl